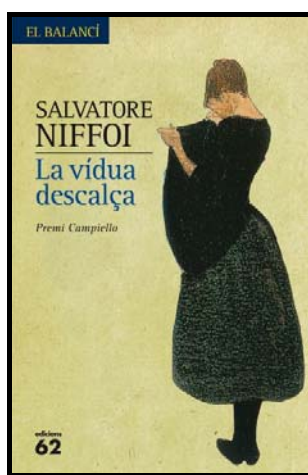

CLUB DE LECTURA

SALVATORE NIFFOI

LA VÍDUA DESCALÇA

La trobada serà el
23 de febrer de 2009
a les 19:30h

BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT

FIGUERES

1. Biografia de l’Autor.

SALVATORE NIFFOI

Salvatore Niffoi (1950) va néixer i viu a Orani, a la província de Nuoro (Sardenya), on treballa també com a professor. És doctorat en Lletres per la Universitat de Roma amb una tesi sobre la poesia dialectal sarda.

Les seves primeres novel·les, escrites a partir de 1997, van aparèixer a l’editorial nuoresa Il Mestrale. La darrera, *La vidua descalça*, va ser premiada amb un dels premis més prestigiosos a Itàlia, el Premi Campiello, i és la primera de les seves obres que es publica en català. Elogiat per la crítica i els lectors italians, l’èxit de Salvatore Niffoi –tant de crítica com de lectors- ha estat un dels més rotunds dels darrers anys. Ha passat de ser un escriptor totalment desconegut a ser considerat un dels pocs escriptors italians contemporanis francament importants.

La seva prosa es caracteritza per la combinació de l’italià i el sard, ja sigui des del punt de vista lèxic com sintàctic.

2. Obra publicada.

- *Collodoro* Edizioni Solinas, 1997; Adelphi, 2008
- *Il viaggio degli inganni* Il Maestrato, 1999.
- *Il postino di Piracherfa* Il Maestrato, 2000.
- *Cristolu* Il Maestrato, 2001.
- *La sesta ora* Il Maestrato, 2003.

- *La leggenda di Redenta Tiria* Adelphi, 2005 = *La leyenda de Redenta Tiria* Mondadori, 2007.

- *La vedova scalza* Adelphi, 2006. = *La vídua descalça* Edicions 62, 2008

- *Ritorno a Baraule* Adelphi, 2007.

- *L'ultimo inverno* Il Maestrato, 2007.

La vídua descalça

La recreació d'una Sardenya mítica, feroç i cruel a través d'una història de passions fortes i obscures tintes, expressada amb un llenguatge absolutament original i personal.

Text de contraportada

“Me'l dugueren a casa un matí de juny, esbocinat i desmembrat a cops de destrat, com un verro... El vaig estirar damunt la taula de granit del pati, la que fem servir per a les festes grosses, i el vaig netejar a raig de mànega”. Amb aquesta crua visió que expressa des de l'inici la violència primitiva d'una dona assedegada de venjança, comença el relat de Mintonia Savuccu. Un relat escrit des de l'Argentina, des de la distància que apaivaga el dolor, que Mintonia, ja gran, adreça a la seva neboda, que encara viu a Barbagia, el poblet de Sardenya on aquests fets van tenir lloc fa molt de temps.

En aquest racó de món, aïllat i primitiu, Mintonia i Micheddu es van conèixer i es van estimar amb la urgència exclusiva i prepotent dels amors infantils. El seu amor va créixer, va perdurar i va resistir. Va resistir que Micheddu es fes partisà i visqués d'amagat a les muntanyes. I fins i tot va aconseguir sobreviure a les infidelitats i l'engany. Quan Micheddu és traït i assassinat per un dels seus, Mintonia decideix abandonar per sempre la seva illa natal. Però abans haurà dut a terme la seva venjança.”

Guanyador del Premi Campiello 2006, Salvatore Niffoi recrea una Sardenya mítica, feroç i cruel a través d'una història de passions fortes i obscures tintes, expressada amb un llenguatge absolutament original i personal

3. Una sèrie de perquès per llegir aquesta obra

(Per Esther Surinyach)

PERQUÈ SARDENYA?

Sardenya no és només l'Alguer, mite dels nostàlgics de l'esplendor català al Mediterrani.

Sardenya no són les platges del Carib a l'abast d'un vol de baix cost i una hora de viatge.

Sardenya no s'assembla, ni pel paisatge, ni pel caràcter, ni per la imatge que ofereix als forasters a les seves cosines germanes, Còrsega i Sicília.

Sardenya no és una illa, si entenem com a tal les Balears, les Canàries, o les illes gregues.

Sardenya és tot un país, com Gran Bretanya.

Sardenya és tot un continent, com Austràlia, encara que amb més proporció d'aborígens.

Sardenya és la terra més rica d'Europa. Econòmicament segur que no, però és plena de tresors naturals, culturals i històrics que els seus habitants, de moment, no estan disposats a malvendre ni a globalitzar.

Sardenya és tot un món que val la pena conèixer. Us convido a descobrir-la des del respecte i l'admiració, no pas amb l'esperit invasor dels almogàvers i els turistes.

PERQUÈ NIFFOI?

De la mateixa manera que Sardenya pot presumir d'una immensa extensió de territoris verges i incontaminats, aquest escriptor encara és un desconegut fora

d'Itàlia. Serà un bon guia per a iniciar-se en els tòpics de l'illa abans que es perdi la màgia que l'envolta.

Igual que Sardenya no es pot comparar amb altres geografies, l'obra dels seus artistes tampoc s'assembla a la resta d'Itàlia (Camilleri, per exemple) o del nostre país (Ruyra o Maria Barbal).

Com veureu en la bibliografia i l'exposició, molts “continentals” han escrit sobre l'illa...però la seva mirada, per molt apassionada que vulgui ser, sempre serà la dels viatgers disfressats d'antropòlegs.

Per la seva profunditat, us recomano dos capítols destinats a Sardenya dins *Les illes* de Josep Pla, edició de Destino – Obra completa – volum 15 (pàg. 271 a 313)

Si coneixeu quatre pinzellades de literatura sarda (majoritàriament en llengua italiana), sabreu que l'autora que ha superat més fronteres és Grazia Deledda (1871-1936), premi Nobel de Literatura el 1926. A la novel·la apareix com a “zia” Grazia.

L'escriptora de Valls, Margarida Aritzeta, ha escrit un llibre que encara no està a la venda, es diu *La maleta sarda* i porta a la ficció una trobada entre Deledda i Víctor Català.

També té un blog del mateix nom, i en un post de gener fa referència a *La Vidua descalça*:

<http://maletasarda.blogspot.com/2009/01/la-sardenya-profunda-la-darrera-novella.html>

Altres escriptors sards contemporanis que s'han traduït recentment són Milena Agus. Giorgio Todde o Marcello Fois. Salvatore Satta ja és un clàssic.

PERQUÈ *La vidua descalça*?

No és perquè l'any 2006 guanyés el Premi Campiello de narrativa italiana, creat el 1962 pels industrials del Veneto que ha distingit autors com Primo Levi, Giorgio Bassani, i l'any 2007 Mariolina Venezia amb "*Fa mil anys que sóc aquí*" o la també sarda Milena Agus amb "*Mal de pedres*"

S'ha escollit perquè és la primera novel·la que surt en català, molt ben traduïda per Pau Vidal. La seva extensió i estructura la fan ideal per a un club de lectura. Condensa totes les característiques de l'autor i de la seva terra. L'argument és una excusa ideal per anar introduint el riquíssim univers de Niffoi i tots els temes que, en forma més o menys complexa, es repeteixen en altres obres.

Per exemple, en *La leyenda de Redenta Tiria* (Mondadori, 2007) o en el meu preferit *Il viaggio degli inganni* (Nuoro : Il Maestrato, 1999), biografia agredolça d'un noi i d'un poble. Ambientat, com no podia ser d'altra manera, en una zona muntanyosa que sembla l'Alta Garrotxa i els habitants de la qual, tot i ser en una illa, no sempre han vist el mar.

I PERQUÈ AQUESTA INTRODUCCIÓ?

Només com a aperitiu, perquè el dia de la tertúlia no us agafi desprevinguts.

El 23 de febrer us donarem un dossier per ampliar informació sobre Sardenya, objectes i vocabulari que apareixen al llibre, posarem en comú les temàtiques més destacades i preguntarem a un "natiu" sard si qualsevol correspondència amb la realitat actual és tòpic o és pura coincidència.

De moment, gaudiu de *La Vidua descalça* i de l'entrevista que va sortir l'any 2006 al diari Repubblica. BONA LECTURA!

Entrevista a Salvatore Niffoi

**(Repubblica — 11 març 2006 pàgina 45 secció:
ALMANAC DELS LLIBRES)**

Orani - Salvatore Niffoi, l'escriptor d'Orani que Adelphi ha fet esdevenir un fenomen editorial.

Figura balzaquiana nascuda a les entranyes de Barbaja, és una barreja estranya de terra rocosa i influències literàries, granit mil·lenari i fràgils criatures de paper, igual que el seu idioma híbrid que barreja un italià visceral llimat pels mestres sudamericans amb el sard antic del pare picapedrer.

Una mirada que combina malícia i generositat, joc i saviesa, en l'ermità muntanyenc que publica en l'editorial més glamurosa d'Itàlia.

Sembla fruit d'un déu capriciós, el mateix que mou la seva novel·la *La Vidua descalça*, a mig camí entre cru realisme i màgia, però en realitat Niffoi - 56 anys, professor de secundària, escriptor prolífic i extraordinari - no surt dels amagatalls misteriosos de Barbaja com un follet salvatge. Ja els hi agradaria als qui busquen una lectura exòtica de l'illa, posant èmfasi en el seu encant folklòric.

La història de Niffoi és una mica més complexa, a vegades dura i amb zones protegides per la penombra, que ell mateix resumeix amb paraules de Thomas Bernhard: «Ni els senzills són tan simples com creiem, ni els complicats són tan complicats».

Simple i complicat en Salvatore – anomenat Bobore "su professore", o "el professor" amb l'article salat del sard – ho és fins i tot amb els seus estudiants d'Orani, ments despertes que no es deixen perdre ni una coma. Una hora de classe dictada en un sard ràpid i musical barrejat amb un italià menys freqüent, és un viatge hipnòtic a través de "su significanti" i "su significatu", els sentiments, l'amor, l'èpica.

«Són mainada sense futur», murmura, passant davant les cases granítics d'Orani, que semblen «bales disparades a la roca».

La Sardenya de Niffoi és la Sardenya feroç i arcaica de la tradició de Barbaja, l'illa empastada de sang, una veta mítico-identitària a la que pertanyen tant *La llegenda de Redenta Tiria*, (40.000 còpies venudes a Itàlia i amb edició en castellà a Mondadori el 2007) com *La vidua descalça*, història d'amor i mort entre el *balente* (bandit) Micheddu i l'esquerpa Mintonia: 180 pàgines de venjança meditada fins a l'esquarterament final – estripamenta, que diria Niffoi - del "judes rufià" brigada dels carrabiners Centini. Un història de justícia il·legal, en els anys del fascisme, construïda a partir dels esplèndids retrats de Gantina, Zosimminu, l'oncle "tziu" Imbece, el mestre "mastru" Ramiro, Predu, Costanzu, Narredda, Grisone, Ganamala.

«Una història que flaubertianament m'ha costat molt d'escriure».

- La de Mintonia Saviccu, vídua cruel i venjativa, és una història real?

“Sí, me la va explicar el meu avi quan era petit. Moltes de les meves històries provenen de narracions orals a la vora del foc. Afers terribles i espantosos, morts que tornaven a cobrar les ofenses, entramats sepulcrales que

quedaven gravats amb escarpa i martell en els nostres caparrons infantils (“de *pizzinnos*”).”

- En el lèxic familiar que apareix en els seus llibres, quines són les figures més significatives?

“L’avi matern, Mannoï Tottoni, era el vigilant de la polvorera, jaciments de talc i pirita, santabàrbara de tritol i dinamita. Diuen que el meu caràcter explosiu ve d’això. M’han considerat molt de temps el subversiu, l’agitador: contra la deixalleria il·legal o en defensa dels presoners de la presó provincial de Badu 'e Carros.

El meu pare, en canvi, tenia una granja: poques vaques que no eren de la seva propietat. També era bo amb l’escarpa i la pedra, per això el van cridar per fer de picapedrer. Un dia em va portar a la galeria amb els miners: “Si no estudies, fill meu (*fizu meu*), aquí acabaràs!”.

- Vostè també va créixer de pressa com en Micheddu, el seu personatge?

“Una mica, sí. Quan era jovenet carregava pedres de 30 kg. I de la cantera havia de tornar a peu: només els nyiclis esperaven el camió. També m’havia passat que em trobés sol a la vinya per talaiar les vaques: una vacuna contra la por, deien els pares. Quan apareixia el pare, era com veure la Mare de Déu de Lourdes.

Però la vida a pagès va representar també el descobriment d’una màgia profunda, la mateixa que nodreix les meves metàfores. No escriuria de la mateixa manera si de petit no hagués pescat amb les mans les perques de color d’aram i les truites de reflexos de quars, lligant-me-les a la cintura amb branques de llentiscle”

- Qui el va ensenyar a llegir?

“Mastru Ramiro, un mestre català que s’havia proposat ensenyar a escriure fins i tot les mules. Em va donar les claus prohibides per accedir al gran núvol on no hi entrava el món de sabors i colors que m’havia llegat el meu avi. Vaig començar a viatjar entre les pàgines dels llibres, a agafar en préstec les vides dels altres. Potser aquelles vides prestades van salvar la meva.”

- Quan va començar a escriure’n de pròpies?

“A l’adolescència: escrivia per no plorar. Poesies, sobretot. Vaig tenir la sort de topar amb Zavattini, un amic extraordinari. Després em vaig passar a la prosa: contes breus, intents d’ajuntar les poesies, però el salt em costava: detestava les parts dialogades, i en canvi se’m donaven millor les pàgines descriptives. Havia metabolitzat Grazia Deledda, estimant-ne sobretot els quadres comestibles que són els paisatges: et sembla que estàs olorant la ginesta o tocant el contorn rugós de les roques.”

- Però vostè va sortir de l’illa.

“Sí. A Orani protestava més que no pas estudiava, fins que el meu pare em va enviar al Continent. Vaig anar a petar a una escola privada de Roma: en un any vaig recuperar tres cursos sencers. Abans de passar la selectivitat ja vaig començar a assistir a la facultat de Lletres, amb Asor Rosa i De Mauro, Colletti i Romeo, Pedullà i Argan.

Vaig decidir fer la llicenciatura amb Carlo Salinari escrivint la tesi sobre poesia dialectal sarda.

Eren anys de militància – som a començaments del Setanta – passats a Poder Obrer i Servir el Poble. Fou un període intens i feliç, entre excursions polítiques i sentimentals.”

- Però no va resistir a la crida del bosc.

“Una mena de gratera a les plantes dels peus: les arrels que em criden. Vaig tornar a Orani, a treballar en un asserrador. Des de llavors no m’he tornar a moure. És el complex dels orígens que et fot. La nostra és una terra de l’absolut que ignora les vies intermitges. La felicitat és superlativa igual que la desesperació. A casa nostra no existeix la malenconia.”

- La novel·la que el va portar a la fama, *La llegenda de Redenta Tiria*, porta una dedicatòria misteriosa, "a l'amic fràgil que la Veu es va endur". Es refereix a Fabrizio De André.

“Fabrizio forma part de les alquímies amagades que viatgen subterrànies en la meva vida. Ens vam trobar el 1972 al teatre Spazio Zero, i en vam tenir prou amb quatre paraules per entendre de quina pasta estàvem fets. Ens arriscàvem, anant tots dos en "direcció obstinada i contrària", que diria ell. Ens vam salvar gràcies a les companyes de la nostra vida. Per a ell va ser determinant la música, per a mi la literatura.”

- Em pot dir com és que a meitat de març té parat a casa l’arbre de Nadal i el pessebre?

“El veu aquell sobre sota l’arc? És el contracte amb què Roberto Calasso s’entesta a publicar tots els meus llibres. Em va trucar el Nadal del 2004: a la mà hi tenia *Extinció* de Bernhard i això ja era una coincidència curiosa. Un llibreter de Cagliari, Patrizio Zurru, li havia enviat *La llegenda de Redenta Tiria* refusat per un editor sard: la famosa clarividència que tenim els sards! Des de llavors no

he desmuntat ni l'arbre ni el pessebre, i cada dia el renovo amb molsa i líquens.
El miracle de la Redenta que es repeteix.” - *SIMONETTA FIORI*

PROPERES SESSIONS

DIVENDRES 24 D'ABRIL A LES 20:00H.

CLUB DE LECTURA

QUADERN D'ARAM DE MARIA ÀNGELS ANGLADA.

**[AMB LA PRESÈNCIA DE MARIÀNGELA VILALLONGA VIVES,
CATEDRÀTICA DE FILOLOGIA LLATINA PER LA UdG I
DIRECTORA DE LA CÀTEDRA UNIVERSITÀRIA M. ÀNGELS
ANGLADA]**

DIVENDRES 29 DE MAIG A LES 20:00H.

CLUB DE LECTURA

PA NEGRE D'EMILI TEIXIDOR.

[AMB LA PRESÈNCIA DEL PROPI AUTOR]

BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT

FIGUERES